

IN HONOREM:

MAGISTRUL IOAN SCURTU LA 70 DE ANI

La începutul rândurilor ce urmează am scris simplu **In Honorem: Magistru Ioan Scurtu la 70 de ani**, fără a enumera unele atribute care ar fi putut fi consemnate, deoarece distinsul aniversat este o personalitate marcantă a elitei istoricilor români din ultima jumătate de secol, cunoscut în primul rând de cele aproape 50 de generații de studenți ai Facultății de Istorie din cadrul Universității București, cărora le-a fost dascăl, cunoscut și apreciat în lumea istoricilor români și străini, dar și de numeroși pasionați de istorie, care din fericire, încă mai există.

Istoricul Ioan Scurtu s-a născut la 27 noiembrie 1940, în familia lui Ion Scurtu din satul și comuna Dochia, județul Neamț, curând după unul dintre cele mai triste momente ale istoriei noastre contemporane: destrămarea României întregite doar cu puțin peste două decenii înainte, la 1 Decembrie 1918.

Cunoscutul istoric Dumitru Almaș (1908-1990), tot nemțean, născut în satul Negrești, comuna Dobreni, comună în care au văzut lumina zilei Lascăr Catargiu, fondatorul Partidului Conservator, precum și mama lui Vasile Pârvan, verișoară a filosofului Vasile Conta, era fratele mamei lui Ioan I. Scurtu. Distinsul profesor și istoric Dumitru Almaș i-a fost copilului și apoi tânărului Ioan Scurtu ca un al doilea părinte. L-a botezat, cununat și i-a botezat cei doi copii, i-a fost profesor la Facultatea de Istorie a Universității București și, într-un fel, se poate spune că i-a fost „nănaș” și în activitatea didactică și științifică, îndeosebi în anii formării sale. Dumitru Almaș i-a fost nepotului său un adevărat model, a fost zâna bună a vieții sale. Mai mult ca sigur că unchiul l-a influențat și în alegerea profesiei.

După clasele primare, în satul natal și clasele secundare la prestigiosul Colegiu Național „Petru Rareș” din Piatra Neamț (denumit în acea vreme Școala Medie nr. 1 Piatra Neamț), în toamna anului 1957 a devenit student la Facultatea de Istorie a Universității București. A avut, în special în primii ani de studenție, profesori străluciți la disciplinele privind preistoria, antichitatea și istoria medievală, precum Emil Condurachi, Ion Nestor, Dionisie M.

Pippidi sau Mihai Berza și mai puțin avizați la disciplinele de istoria modernă și contemporană a României, unde cei mai mulți erau înregimentați și ca activiști de partid.

La absolvirea facultății, în 1962, a fost repartizat în învățământul superior, la Facultatea pe care tocmai o terminase cu rezultate foarte bune la învățătură.

Nu toți l-au primit în mod călduros, cum s-ar fi convenit față de un tânăr promițător, și aceasta îndeosebi pentru că era nepotul lui Dumitru Almaș, care avea destui neprieteni în facultate, și era invidiat pentru talentul său de dascăl, dar și pentru faptul că publica mult.

Hotărât să officieze în templul muzei Clio, cu întreaga sa capacitate intelectuală, tânărul nemțean Ioan Scurtu s-a apucat „nemțește” de muncă, organizându-și viața și activitatea profesională în raport cu cerințele muncii de cercetare științifică, având drept modele pe iluștrii înaintași ai istoriografiei românești, care au slujit în facultatea în care era și el acum, de la Nicolae Iorga și Constantin C. Giurescu până la cei pomeniți deja ca fiindu-i adevărați magiștri în anii de studenție.

Ioan Scurtu a parcurs toate treptele ierarhiei universitare, de la preparator (1962-1966) și asistent (1966-1972), la lector universitar (1972-1981), conferențiar (1981-1991) și profesor universitar (1991-2004). Din 1991 până azi este profesor și la Facultatea de Istorie a Universității „Spiru Haret” din București.

În întreaga sa activitate la catedra universitară a susținut cursuri și a condus seminarii de istoria contemporană a României, dar și de istoria contemporană universală. La cursurile speciale și la cele de masterat a abordat diverse aspecte ale istoriei contemporane precum: viața cotidiană, viața parlamentară, istoria mentalităților, istoria civilizației, relațiile internaționale după cel de-al doilea război mondial ș.a.

În cadrul obligațiilor de catedră, a condus peste 300 de lucrări de licență, peste 50 de lucrări de masterat și peste 100 de lucrări științifico-metodice pentru gradul didactic I. Din 1993 este și conducător de doctorat. A condus lucrările a 45 de doctoranzi, toți confirmați de comisia superioară de diplome, mulți dintre ei fiind azi nume cunoscute în rândul specialiștilor.

De la terminarea facultății și până în prezent, complementar și într-o interdependență benefică activității la catedră, Ioan Scurtu a desfășurat și continuă o intensă muncă de cercetare științifică. Pentru această latură a activității sale se poate spune că Ioan Scurtu are un adevărat „cult al muncii științifice”. Dovadă este opera sa impresionantă ce acoperă epoca modernă și

contemporană a istoriei românilor, integrată mereu în context universal.

Bogata sa operă științifică presupune o anume disciplină intelectuală, rigoare și metodă de o profundă analiză a izvoarelor documentare și interpretare, un efort la care puțini sunt dispuși, cu adevărat un efort de tip benedictin. Profesorul Ioan Scurtu a citit zeci de mii de pagini, a „văzut” mii de documente în arhive, pentru ca, în timp, să scrie câteva mii de pagini, prin care a îmbogățit esențial istoriografia românească.

Un succint bilanț, la ceas aniversar, ne arată că istoricul Ioan Scurtu este până acum autorul a 135 de cărți (dintre care 34 sunt cărți de autor, 43 semnate în calitate de coordonator și coautor, iar 58 sunt semnate în calitate de coautor). Acestor volume li se adaugă peste 280 de studii și articole de specialitate, la care este autor sau coautor (la peste 40) și cca. 60 de studii introductive, prefețe, recenzii și note bibliografice.

Nu este lipsit de importanță să evidențiem că pentru cunoașterea, într-o mai mare măsură a istoriografiei românești peste hotare, peste 30 de studii și articole ale distinsului istoric au fost publicate în limbi de largă circulație internațională, precum franceza, engleza, rusa sau germana.

Prima lucrare monografică a profesorului Ioan Scurtu, care i-a adus consacrarea în lumea specialiștilor în istoria contemporană a României, a fost teza de doctorat, susținută în 1971 la Universitatea din București și publicată în 1975 sub titlul **Din viața politică a României. Întemeierea și activitatea Partidului Țărănesc. 1918-1926** (a II-a ediție, cu titlul **Istoria Partidului Țărănesc. 1918-1926**, a fost retipărită în 2002).

Continuând problematica consacrată partidelor politice, începută cu teza de doctorat, în 1983 a publicat lucrarea **Din viața politică a României. Studiu critic privind istoria Partidului Național-Țărănesc (1926-1947)**, cu a II-a ediție în 1994, sub titlul **Istoria Partidului Național-Țărănesc**.

O lucrare reprezentativă pentru ansamblul operei lui Ioan Scurtu, rod al câtorva decenii de muncă în biblioteci și arhive, din dorința de a-i asigura un bogat și riguros suport științific, și care pentru momentul în care a fost tipărită a reprezentat un act de curaj și oarecare risc, atât pentru autor, cât și pentru editor, este **Contribuții privind viața politică din România. Evoluția formei de guvernământ în istoria modernă și contemporană**, apărută în 1988 la Editura Științifică și Enciclopedică. Un rezumat al acestei lucrări sub titlul **Monarhia în România (1866-1947)**, a apărut în 1991, la Editura Danubius.

Lucrarea tipărită în 1988, revăzută și adăugită a fost reeditată în 2001 la Editura Enciclopedică, sub titlul **Istoria Românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)**: vol. I - **Carol I**, vol. II - **Ferdinand I**, vol. III - **Carol al II-**

lea și vol. IV - **Mihai I**. O a doua ediție a celor patru volume a apărut în anul 2004, acestea fiind lucrări de referință pentru cunoașterea regimului monarhic în România.

În finalul volumului consacrat lui **Carol I**, autorul conchide: „Cei 48 de ani de domnie ai lui Carol I au marcat o etapă de mari progrese pentru România, în plan demografic, economic, social, administrativ, politic și cultural. În 1866, România avea 4.115.818 locuitori, iar în 1914 ajunsese la 7.771.341 locuitori. Dintr-o țară vasală Imperiului Otoman, România a ajuns un stat independent și respectabil în Europa, dorit de ambele tabere aflate în conflict în iulie 1914. Prin reformele înfăptuite, România intrase într-un ritm rapid de dezvoltare economică, dintr-o țară aproape fără industrie ajunsese să dispună de cele mai mari și performante rafinării din Europa; dintr-o țară fără monedă națională, România avea, după 1900, una dintre cele mai puternice valute de pe continent. Sistemul de guvernare stabilit prin Constituția din 1866 și-a dovedit viabilitatea. Monarhia constituțională devenise o realitate, intrată în conștiința publică”.

Volumul II, consacrat regelui **Ferdinand I**, supranumit „Ferdinand cel Loial”, „Ferdinand Întregitorul” sau „Ferdinand – regele tuturor românilor” se încheie cu concluzia firească și anume că „cel mai mare eveniment al domniei sale – a fost făurirea statului național unitar, prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu patria-mumă”.

În al treilea volum al seriei, consacrate monarhiei din România, intitulat **Carol al II-lea**, la finalul prezentării epocii, cu luminile și umbrele sale, autorul conchide că: „în cei zece ani de domnie a lui **Carol al II-lea**, România a parcurs mai multe etape de evoluție... În ansamblu, a fost o perioadă de progrese notabile, cu deosebire în ceea ce privește economia și mai ales industria. Viața politică a fost agitată, au avut loc mari confruntări între forțele democratice și cele extremiste, partidele politice au cunoscut un proces de erodare, ceea ce a înlesnit lui Carol al II-lea să treacă la dizolvarea lor formală în martie 1938, pe fondul unei evidente ascensiuni a Gărzii de Fier. Mutațiile din vara anului 1940 n-au fost rezultatul unor evoluții firești, ci al contextului internațional, al creșterii agresivității Germaniei. În plan cultural s-au înregistrat progrese remarcabile, atât în privința creșterii nivelului de cultură al maselor, cât și în afirmarea unei reale elite intelectuale. Politica externă a României s-a caracterizat prin dinamism, prin efortul depus la nivel continental pentru salvagardarea păcii; până la urmă decisivă a fost poziția marilor puteri, care a condus spre cea de-a doua conflagrație mondială”.

În sfârșit, volumul IV, intitulat **Mihai I** se încheie cu următoarele

concluzii: „Regele Mihai și-a legat numele de actul de la 23 august 1944 (...) când România a încetat ostilitățile împotriva Națiunilor Unite și a revenit la un regim democratic. Acest act (...) a fost primit cu satisfacție de populația țării, care a sperat că România a ieșit din război și a obținut „pacea”. Dar speranțele s-au năruit rapid (...) România a intrat în sfera de influență a Uniunii Sovietice (...) Regele a ajuns tot mai izolat (...), iar la 30 decembrie 1947, Mihai I a fost nevoit să abdice”.

Am insistat asupra acestei lucrări, structurată în patru volume, deoarece reprezintă un tablou cuprinzător a uneia dintre cele mai importante epoci din istoria noastră – epoca monarhiei constituționale.

Lucrări monografice importante a consacrat istoricul Ioan Scurtu celor două mari personalități politice din perioada interbelică: **Ion I.C. Brătianu**, omul care a contribuit decisiv la făurirea României întregite și **Iuliu Maniu**, omul care „a manifestat permanent o verticalitate politică puțin obișnuită în spațiul românesc”.

Cercetătorul care a consacrat zeci de studii, articole și monografii unor componente importante ale istoriei românilor în epoca modernă și îndeosebi privind epoca contemporană, a trecut, cum era și firesc, la elaborarea unor sinteze de largă inspirație, între care menționăm doar câteva, precum: **Democrația la români (1866-1938)** (în colaborare, București, 1990); **Istoria Basarabiei din cele mai vechi timpuri până astăzi** (în colaborare), apărută în 1994 și urmată de alte două ediții în 1998 și 2003, la care se adaugă și o ediție în limba rusă, tipărită în 2001; **Istoria Românilor în secolul XX** (în colaborare), apărută în 1999. O lucrare de larg interes este aceea intitulată **Istoria contemporană a României. 1918-2001**, apărută în 2002, urmată de alte două ediții, tipărite în 2005 și 2007, la care se adaugă **Viața cotidiană a românilor în perioada interbelică**, București, 2001; **Civilizația românească interbelică**, București, 2008 și nu în ultimul rând contribuția, în calitate de coordonator și coautor a volumului VIII din **Tratatul de Istoria Românilor**, apărut sub egida Academiei Române, în anul 2003.

Un capitol important al preocupărilor istoricului Ioan Scurtu l-a constituit cercetarea politicii externe a României, atitudinea marilor puteri față de țara noastră și nu în ultimul rând participarea României la ultima mare conflagrație mondială, din anii 1939-1945. Între lucrările privind această importantă problemă menționăm: **România și Marile Puteri**, vol. I, 1999 și vol. II, 2000; **România în anii celui de-al Doilea Război Mondial** (în colaborare), vol. I, 1989 și **Complot împotriva României. 1939-1947** (în colaborare), 2000.

Pe drumul deschis de N. Iorga și Gh.I. Brătianu, istoricul Ioan Scurtu are remarcabile contribuții științifice privind integrarea istoriei românilor în istoria universală, cu un accent firesc pe integrarea în istoria spațiului sud-est european, având, în fapt, ca obiectiv o mai bună cunoaștere și înțelegere a locului și rolului poporului și statului român în Europa. În acest sens, citând selectiv, amintim colaborarea sa la lucrarea **Românii în istoria universală**, vol. I, Iași, 1986 și vol. II, Iași, 1987, la care se adaugă și coordonarea celor două volume ale cărții **Structuri politice în Europa Centrală și de Sud-Est**, cu o ediție în limba engleză, București, 2003 și **Revoluția Română din Decembrie 1989 în context internațional**, București, 2006, dar și lucrarea **Istoria civilizației românești. Perioada interbelică (1918-1940)**, București, 2009. Despre această ultimă lucrare autorul mărturisea: „Am muncit la această carte timp de 10 ani, fiind animat de dorința de a oferi cititorilor o imagine cât mai amplă asupra stadiului de dezvoltare a civilizației românești, comparativ cu cea din alte state europene. În același timp, prin această carte doresc să lansez un nou domeniu de cercetare pentru istoricii români, mai ales pentru cei tineri. Sper că în următorul an, în calitate de președinte al Secției de Științe Istorice și Arheologie a Academiei Oamenilor de Știință din România, să realizăm o sinteză de istoria românilor pentru străini, reluând proiectul lui N. Iorga din 1935-1936, privind locul României în istoria universală”.

Om al arhivelor, istoricul Ioan Scurtu a publicat, în colaborare, peste 20 de volume de documente, câteva cu ediții și în limba engleză, referitoare la multiplele aspecte ale istoriei românilor în perioada interbelică sau privind doar unele aspecte ale anilor interbelici și postbelici, cum ar fi viața politică în anii 1945, 1946 și 1947, minoritățile naționale în România în epoca interbelică, totalitarismul de dreapta în anii 1919-1943, retragerea trupelor sovietice din România în 1958 sau documente străine despre români.

Slujitor credincios al școlii românești, profesorul Ioan Scurtu, pe lângă numeroasele cursuri universitare, utile în primul rând studenților și profesorilor, a publicat și manuale școlare, de istoria românilor și de istorie universală, pentru clasele IX-XII, asumându-și responsabilitatea de coautor și coordonator. Are o semnificație aparte faptul că a coordonat manualul de **Istoria contemporană a Românilor**, apărut la Chișinău pentru elevii din clasa a XII-a și profesorii de istorie din Republica Moldova, având mai multe ediții în anii 2002-2006.

Ca slujitor remarcabil al muzei Clio în învățământul românesc, dar și prin pozițiile importante pe care le-a ocupat după 1989, ca reprezentant activ al frontului istoricilor din țara noastră, între care menționăm calitatea de

Președinte al Comisiei Naționale de Istorie (1990-1997) și membru al acestei comisii (1997-2006) din cadrul Ministerului Educației și Cercetării, funcția de director al Institutului de Istorie „N. Iorga” al Academiei Române (2001-2006), precum și calitatea de Președinte al Societății de Științe Istorice din România, profesorul Ioan Scurtu s-a pronunțat deseori pentru menținerea unui număr rezonabil de ore pentru disciplina **Istorie** în programele școlare și a unui raport echitabil între istoria românilor și istoria universală, care se învață în gimnaziu și liceu.

Prezență activă în lumea istoricilor din țară și din străinătate, Ioan Scurtu, în cele aproape cinci decenii de activitate, a participat la peste 200 de manifestări științifice naționale, la numeroase simpozioane, colocvii și congrese științifice internaționale, în țări precum Bulgaria, Franța, Grecia, Italia, Cehia, Germania, China, Polonia, S.U.A., Ungaria, URSS, Ucraina, Rusia ș.a.; la peste 50 de reuniuni profesional-științifice și stagii de documentare în arhive din peste 20 de țări, între care menționăm Cehoslovacia, URSS, Germania, Canada, Tunisia, Italia, China, Franța, Republica Moldova, Marea Britanie, Belgia, S.U.A., Rusia, Bulgaria, Egipt ș.a.

Complementar îndelungatei activități la catedra universitară, intensei și rodnicei munci de cercetare științifică, profesorul Ioan Scurtu a fost și este o prezență activă în colectivele în care a lucrat, în cercul larg al istoricilor români, în general o prezență activă și responsabilă în agora. Am menționat deja, în treacăt, doar câteva din multele responsabilități avute. O citare a tuturor acestor funcții și responsabilități este aproape imposibilă aici și acum, dar nu putem să nu mai pomenim doar alte câteva nementionate, dar relevante pentru a întregi portretul istoricului, magistrului și omului Ioan Scurtu.

Astfel, într-o ordine oarecum cronologică, să reamintim că profesorul Ioan Scurtu a fost șeful catedrei de Istoria Românilor (1990-2003) și membru al Senatului Universității București, Director General al Arhivelor României (1991-1996), Președintele Secției de Științe Istorice și Arheologie din Academia Oamenilor de Știință din România, decan și prorector al Universității „Spiru Haret”, Director General adjunct al Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, Profesor și Decanul Facultății de Arhivistică din Academia de Poliție „Al.I. Cuza”, Președinte de onoare al Federației Arhiviștilor din România etc.

Nu putem să nu revenim și să menționăm că profesorul universitar Ioan Scurtu are o îndelungată și bogată activitate în cadrul Societății de Științe Istorice din România, fiind membru al Biroului executiv începând din 1984, Prim-vicepreședinte (1991-1998) și Președinte din 1999 până azi. În calitate

de Președinte al Societății de Științe Istorice din România a revigorat activitatea acestei prestigioase asociații profesionale a istoricilor din țara noastră, a asigurat, în condiții tot mai grele, apariția anuală a importante reviste *Studii și Articole de Istorie*, a inițiat instituirea și acordarea anuală a Premiilor Societății de Științe Istorice din România (între care menționăm Premiul „A.D. Xenopol”, Premiul „N. Iorga”, Premiul „Gh.I. Brătianu”, Premiul „C.C. Giurescu”), unora dintre cele mai valoroase lucrări științifice elaborate de membrii S.Ș.I. din România.

Succinta prezentare a activității didactice și științifice a profesorului universitar dr. Ioan Scurtu evidențiază portretul unui distins istoric, situat în elita istoricilor români din ultima jumătate de secol. O asemenea mare personalitate s-a bucurat și se bucură de aprecierea breslei, a unor instituții, foruri academice, publice și de stat. Într-o ordine aleatorie, menționăm că profesorul Ioan Scurtu a fost distins cu Premiul Academiei Române, pe anul 1983, pentru lucrarea **Viața politică din România. 1918-1944**, București, 1982, titlul de „Conferențiar Evidențiat” acordat în 1986 de către Ministerul Educației și Învățământului, acordarea titlului de „Om al Anului 1995” acordat de „The American Biographical Institute and Its Board of International Research”, Premiul „Gh.I. Brătianu” al Fundației „Magazin Istoric” pe 2003 pentru lucrarea **Viața cotidiană a Românilor în perioada interbelică**, București, 2001.

În anul aniversării a șase decenii de viață, colegii și prietenii i-au consacrat volumul **Omagiu istoricului Ioan Scurtu**, București, 2000. Este deținătorul mai multor premii acordate de instituții de cercetare științifică, muzee, publicații etc.; este **Doctor Honoris Causa** al Universității „Ovidius” din Constanța, 2007; a primit Diploma și Placheta de Aur a Academiei Oamenilor de Știință din România, 2007; a fost decorat cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler, 2002 și Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler, 2009.

În preajma zilei sale de naștere, marcând împlinirea a 70 de ani, la 19 noiembrie 2010 a fost sărbătorit la Complexul Muzeal Județean Neamț, cu această ocazie fiind declarat Cetățean de Onoare al județului Neamț, precum și al comunei în care s-a născut, Dochia.

Cred că profesorul Ioan Scurtu este un om mulțumit pentru drumul său în viață, pentru realizările sale în profesia aleasă, slujind cu credință și toată dăruire în templul lui Clio. O și recunoaște, atunci când mărturisește că „privind în urmă... mă consider un om împlinit. Viața mi-a oferit mai mult decât mi-aș fi putut imagina. Fiu de țăran sărac, din comuna Dochia, județul

Neamț, am ajuns profesor la cea mai mare Universitate din România (București), conducător de doctorate, președintele Societății de Științe Istorice din România. Am îndeplinit funcții importante – între care cea de director general al Arhivelor Naționale și director al Institutului de Istorie „N. Iorga” al Academiei Române –, am reprezentat știința istorică și arhivistica românească la congrese și conferințe internaționale. Am publicat peste 100 de cărți, dintre care 35 în calitate de singur autor și circa 300 de studii, multe dintre ele în limbi de circulație internațională. Am fost singurul director al unui mare institut coordonator de volum al tratatului de Istoria Românilor, editat de Academia Română (e vorba de volumul VIII, apărut în 2003). În calitate de director general al Arhivelor Statului (Naționale) m-am aflat pe scaunul lui Hașdeu, Onciul și Sacerdoțeanu, ca director al Institutului de Istorie „N. Iorga” al Academiei Române pe cel ocupat de Iorga și Gheorghe Brătianu, iar în funcția de șef al Catedrei de Istoria Românilor la Universitatea din București am avut ca înaintași pe Constantin C. Giurescu. Sper că am fost un demn continuator al acestor mari personalități ale științei și culturii românești și universale”. Probabil și în altă profesie ar fi realizat la fel de mult. Dar ca istoric a dovedit că și-a ales bine drumul în viață, în lumea științei. Dovadă biobibliografia impresionantă, care îl onorează și îl situează cu certitudine în elita istoricilor români din ultima jumătate de secol.

La ceas aniversar, urăm deosebitului OM, distinsului ISTORIC și MAGISTRU Ioan Scurtu, multă sănătate, fericire alături de cei dragi, noi realizări și un călduros LA MULȚI ANI!

Ioan Scurtu este un NUME în breasla istoricilor din țara noastră, întărindu-ne convingerea că încă mai nasc și la Moldova oameni!

Ioan Mitrea

După vizita la Biserica
Cămărășescu, cu ocazia
cursurilor de vară de la Târgu
Jiu, organizate în iulie 2001 de
către Societatea de Științe
Istorice din România: de la
stânga: prof.univ.dr. Ioan Scurtu
și prof.dr. Ioan Mitrea

În vizită la Muzeul de Istorie din Piatra Neamț, în noiembrie 2008. de la dreapta:
prof.univ.dr. Ioan Scurtu, prof.univ.dr. Ion Agrigoroaiei, prof.dr. Ioan Mitrea și prof.
Vasile Pruteanu – președintele Consiliului Județean Neamț